

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiati her yerde 15 kuruş
seneliği, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE—

Cilt: V

Ankara, 13 Kânunevel, 1928

Sayı: 107

“KÖR,, PİYESİ

Türk sahnesine «İşsizler», «üç kişi arasında», «Fevkalasrılar» gibi ve daima telif olarak bir kaç kıymetli eser vermiş olan Vedat Nedim bey, «Kör»ü büyük bir itina ve san'atkârane bir titizlikle yazarken, mevzuu ve vak'anın tarzı cereyanını bana lütfen anlatmıştı. Ve, itiraf edeceğim ki, piyesin son ve kat'î şeklini - ne heyecanlı ve güzel bir okuyuşla - bana okuduğu zaman, eski tertibini daha kuvvetli ve tabii bulduğumu söylemiştim. Ozaman zevce bir melek değil, fakat kocasıyla çocuklarını yaşatabilmek için namusunu satmış bir zavallı kadındı. Bu suretle de, şimdi adeta melodram haline çevrilen amca daha az fena, *KÖR*,ün intiharı adeta zarurî oluyor ve zevc semavî bir mahlûk olmaktan çıkınca piyes doğrudan doğruya hayata girerek, dedikodu aleyhine bir şedit ittihamname mahiyetini almıyordu.

Fakat evelemerde vakayı hulâsa edelim. Zaten de hulâsa edilecek şeyler pek az, ve eşhası vak'a ise dört kişiden ibarettir: kör, zevcesi, körün amcası, Salih bey isminde zengin bir de komşu.

İlk perde de körü aylardan beri gözlerini kaybetmiş buluyoruz. Sayfiyeye gelmişler, iki çocukları varmış ve hava teptiline bilhassa onlar mühtaçmışlar. Kör, bir alimmiş, ve kaza neticesinde gözlerini kaypedince, kendisine 80 lira maaş bağlanmış, zevcesinin de 50 lira getiren bir iradı varmış; bununla yaşıyorlar. Halbuki irat çoktan yamıştır ve kadın, hizmetçiyle

beraber beşe baliğ olan aileyi aylardan beri evin eşyasını satarak geçindirmektedir. Salih bey isminde bir zengin komşu, insanıyet namına her ay genç kadına yardımını teklif ediyor; diğer taraftan da gelip körü kırlarda gezmeğe çıkaran amca, hakikî vaziyeti maliyelerinden körü önümüzde habardar etmişti. O seyrandan amcasız avdet edince - amca niçin kör yeğenini sokak kapısında bıraktı? - kör evine yalnız gelince, Salih bey evde, odadadır; fakat kadın onun yardımını içinden kabul ettiği için, huzurunu, ta yanına yaklaşan kocasından gizler.

İkinci perde başlamadan evel, Salih bey genç kadına bir ilânı aşk mektubu göndermiş ve neticelerini alelhesap dudaklariyle toplamak için de işte gelmiştir. Kimsenin sıkıntıda olan bir aileye muntazaman ve bolbol yardım etmiyeceğini iki çocuk anası olduğu halde bilmeyecek kadar masum ve cahil kalan bu kadın, Salih beyle acı bir münakaşa içinde iken, körle amca avdet ederler. Çünkü daha evel amca gelmiş, yeğenine kendi evde olmadan da Salih beyin eve devamını ve her kesin karısını namussuzlukla ittiham ettiğini anlatmıştı. Körle beraber gezmeğe çıkmaları bir tetbir idi. Ve eve dönünce, Salih beyin huzurunu amca derhal haber verir, kör, son ve en kıymetli saadetinin enkazı karşısında çılgına dönüp her kesi, kör deyneğiyle kovar.

Üçüncü perdede, amca yeğenini tatlike icbar etmektedir, o

da bu fikri kabul ederek karısını son müdafaası için çağırır. Ve şüpheleri - kadın ilk perdede Salih beye kıskançlığından adeta şikâyet ettiği halde ilk sözleriyle derhal ölür. Hatta kadın: « - Ben eyer seni ve çocukları geçindirmek için kendimi satmak icap etseydi bunu da tereddütsüz yapardım! » diye bağırınca, bu felsefeyi de itirazsız kabul ederek onu bağrında sıkır. Sonra, amcası içeri tekrar girince, öfkesiz ve hicapsız uzattığı koluna girip bağçeye çıkar, ve bir saniye geçince bir kurşun sesi haber verir ki, kör intihar etmiş, bu haliyle karısının üznünde elim bir yük olmamak ve bleki de onun felsefesini tatbika girişeceği günleri idrak etmemek için kendini vurmuştur.

Pol Herviyönün (Paul Hervieux) sırf dedikoduların müthiş neticelerini gösteren [Les paroles restent] (Sözler kalırlar) piyesine çok yaklaşan bu oyunun, tekrar edeceğim ki ilk şekli daha kuvvetli olurdu. Ve sonra da fazla kısa bulduğumu gizlemeyeceğim. Darülbedayii, Ömer Seyfettin merhumun (Mahcupluk imtihanı) isminde ve kalın kahkahalarla güldüren bir piyesini de beraber oynamaya mecbur bırakan bu kısalık yüzünden, eşhası vak'ayı kâfi derecede tanımıyor ve onları daha iyi tanımak için başka hiç kimsenin şahadetine de müraciat edemiyoruz. Ve bu kısa perdeler içinde eşhas adeta birer fikir ve felsefenin tebliğ aleti oluyorlar.

Tarzı temsilden bahsa girmeden evel, temsil esnasında

gözüme çarpan iki üç küçük noktayı işaret edeceğim:

Kör, ilk perdenin birinci meclisinde, iki aydır aylık alamadığı için dadının gitmek istediğini çocuklardan öğrendiğini karısına söylüyor. Çocuklar böyle boşboğaz olunca, ev eşyasından her gün bir şeyin satılığa çıktığını nasıl olmuş ta babalarına haber vermemişler?

İlk perdede Salih beyin muavenet lafı üzerine, «Bu ulüvvü cenap» altında hemen «ezilerek» kadın bütün vaziyetlerini derhal anlatıyor. Piyes daha uzun olaydı, bu anlatışı daha tabîî gösteren sebepler zuhur edebilirdi.

Varidat Körün sandığı gibi mahiye 130 lira olsa bile, bu para ile beş nufusluk bir ailenin sayfiyelere gidemeyeceğini, hayat bahahlığını, kör ne çabuk unutmuş.

İlk perdede amca evin yandığını haber vermişti. İkinci perdede Kör amcasına «ev sigortalıymış» diye haber veriyor. Nereden öğrenmiş ve kim bu haberi ona vermiş? Zevceyle ilk ve ikinci perdeler arasında bu hususta bir şey konuştuklarını da bilmiyoruz.

Çok fena renklerle, adeta garazkârane tersim edilen amca zenginmiş. Körün zevcesi öyle söylüyor, ve «bize yardım etmeğe yanaşmadı» diye anlatıyor. Biz

bunu da kulağımızla duymak isterdik. Hem sabık bir softa olan amca evlimi bekârmı, işi gücü varmı, alelhusus nerede oturuyor ki İstanbulun her hangi bir sayfiyesindeki bir eve her an damlıyor; ve hiç bir defasında vapurlamı geldiği ve şöen-döferlemi döneceği hakkında hiç söz geçmiyor! İstanbul ve sayfiyeleri, her tarafına on dakika da gidilir küçücük bir yer olmadığı için, amcanın nerede oturduğunu bilmemiz münasipti. Ve amca sırf dedikodu için uzak yerlerden yol paralarına kıyıp geliyorsa, bu siması için pek kuvvetli bir çizgi olurdu.

Temsile gelince: Ertogrul Muhsinin her hangi bir Garp tiyatrosunda ağır ve mühim bir rol oynayacak kabiliyette bulunduğu tereddüt edenler, onu bu oyunda görmelidirler. Hari-kül'ade bir dikkat ve itina ile bir körün her halini yaşıtıyordu. Ve heykeli vücudunun kudretiyle kapalı gözleri, o daha agzını açmadan belki göz yaşartan bir elim tezattı. Neyire Neyir hanım zevce rolünde onunla arkadaşlığa citten lâyıktı. İlk perdede Salih Beye derhal açılması fena bir tesir yapıyorsa, bu onun kabahati değildir. (Mütehakkim) isimli bir piyesdeki zaferini hâla hatırladığım arkadaşım Galip, amca rolünü oynuyordu. Müellif insan-

ları dedikodudan iğrendirmek için bu amcayı o kadar sevimsiz ve adeta melodramatik bir hain kıyafetine koymuş olmakla beraber, Galip Bey hakikî bir insan yaşatmağa muvaffak oldu. Salih Beyin zaten silik olan rolünde, Emin Belig Bey alel'ade idi. İkinci perdede, körle amcasının avdetlerinde daha zaif oynadı.

Şunu da ilâve edeceğim ki, Kör şimdiki kısa ve bütün suçları amcanın sırtına yüklenmiş şeklinde halk üzerinde daha fazla müessir oluyor. Benimseyrettiğim gece, diyebilirim ki muteheyye olmamış ve gözleri nemlenmemiş kimse yoktu. Ve eğer bir piyeste her şeyden evel bir faidei içti-maiye arıyorsak, ruhları ve kalpleri temizlemek için edeceği hizmet itibarile Körün eski biçimini bozmakla Vedat Nedim Bey pek isabet etmiştir. Yeşilin hesapsız farkını, hiç dir rengi müebbeben mesdut gözlerinin bir daha görmeyeceği köre söyletirken ise, her şairi kiskandıracak kadar güzel yazmıştı.

Türk sahnesinin kendisinden pek çok eser beklediği bu çok değerli gencin, bir Türk kaleminden çıkmış eserleri garp sahnelerinde oynattırmak zaferini de idrak etmesine düa ediyorum.

NAHİT SIRRI